

3. Рівність, лідерство, спілкування в європейських прагненнях української молоді: гендерний дискурс : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. В. П. Кравця. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. 200 с.
4. Скорик М. Гендерна дискримінація у доступі до праці й послуг: оцінка стану впровадження Україною антидискримінаційних Директив Ради ЄС. Аналітичне дослідження. Київ : Бюро соціальних та політичних розробок, 2017. 78 с.
5. Council of Europe Gender Equality Strategy 2018–2023. Strasbourg : Council of Europe, 2018. URL: <https://rm.coe.int/strategy-en-2018-2023/16807b58eb>
6. Novorun T., Kikinezhdі O., & Shulha I. Gender in the Dimensions of Students' Youth Social and Economic Aspirationst // Sustainable development under the conditions of European integration : collective monograph ; D. Bele, L. Weis, N. Maher (Eds.). Ljubljana: VSPV, Visoka sola za poslovne vede = Ljubljana School of Business. 2019. P. 414–426.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНИХ СТОСУНКІВ В РОДИНАХ УЧАСНИКІВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Вілена КІТ

**Центр розвитку дитини при
Дитячому центрі здоров'я імені Анни Мазуренко (м. Львів),
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
vilenk@gmail.com**

Велику роль у поверненні до мирного життя, ре-адаптації у суспільне життя, відновленні своїх довійськових ролей, професійних та сімейних, зокрема після досвіду перебування у зоні бойових дій ветеранів АТО/ООС відіграє процес соціалізації.

Соціалізація як результат засвоєння й активного відтворення людиною соціально-культурного досвіду (знань, цінностей, норм та правил поведінки, моралі і традицій) середовища, в якому опинився індивід, є також процесом адаптації дорослої людини до умов перебування у новостворених обставинах життя. Поставши перед виконанням патріотичного обов'язку, чоловіки у перші хвили мобілізації до лав Збройних Сил України та інших силових підрозділів зустрілися з викликом докорінно змінити свій устрій життя, переміститися далеко від звиклих домівок на схід країни та створити колективи, в яких їм довелося жити, виконувати бойові завдання та водночас вести господарську діяльність.

Військовий колектив — це соціальна група, головною метою діяльності якої є військовий захист, оборона держави. Специфічні особливості військового колективу полягають у тому, що, по-перше, його діяльність має високу суспільну значущість, яка забезпечує успішне функціонування інших колективів (трудових, навчальних, сімейних) і суспільства загалом; по-друге, ця діяльність детально регламентована і вимагає від воїнів чіткості, точності, узгодженості під час виконання наказів, розпоряджень тощо; по-третє, стосунки між військовослужбовцями поділяються на чітко обумовлені — службові, або офіційні (регламентуються статутами Збройних Сил України), та неслужбові, або

неофіційні, емоційні (виникають між військовослужбовцями на основі симпатій, спільних інтересів, а не з волі командирів або начальників) [1].

Опинившись в умовах негайної необхідності утворення нових ефективних бойових формувань та підрозділів, мобілізовані чоловіки зіштовхнулися з наступними задачами: підтримання постійної бойової готовності, міцної військової дисципліни, згуртованості, морально-психологічної готовності до виконання завдань військової діяльності, поваги до командирів, старших начальників, дружби, взаємодопомоги, взаємовідповідальності, організації побуту та ведення господарської діяльності, забезпечення себе регулярним харчуванням, будівництвом бліндажів та бойових укріплень, засобів безпеки зокрема. Отже, відбувалися інтенсивні процеси соціалізації, відсторонитися від котрих не було можливості жодному бійцю, який потрапив на передову. Ці часи вже є історичним фактом, тож ми можемо надати високу оцінку їх результатам — вони насправді успішні, свідченням чого є зупинення ворога на певних рубежах та закріплення нашими бійцями власних позицій.

У період повернення до мирного життя, до родини, в учасників збройного конфлікту загострюються гендерні стосунки, відбувається переоцінка статовспіввіднесених нормативів поведінки. Особливості гендерної соціалізації полягають в розподілі праці в залежності від статі; відмінностей у змісті і засобах виховання хлопчиків і дівчаток; культурних стереотипів чоловічості і жіночності; диференціації чоловічих і жіночих соціальних ролей [2].

Слід зазначити певну особливість описаних процесів гендерної соціалізації військовослужбовців, як-от: переважаючу гендерну гомогенність, військового особового складу, більшість з яких становлять чоловіки. У такий спосіб нівелювання розподілу гендерних ролей є визначальним чинником, оскільки майже всі ролі та обов'язки доводилося розподіляти між собою чоловікам.

Виявлено, що після демобілізації у військовослужбовців відбувається переорієнтація цінностей щодо розподілу чоловічих і жіночих ролей, обов'язків, відповідальності тощо, з'являються підвищені вимоги до сімейних стосунків, загострюється почуття компенсації в домашній обстановці, переважає орієнтація на «традиційний» розподіл ролей — всі обов'язки покладаються на дружину (вона має займатися домашнім господарством, виховувати та дисциплінувати дітей тощо). Все, що стосується харчування, теж лягає на плечі дружини, «бо ти жінка, традиційно годівниця»; вирішення формальних справ побутового життя (платіжки за світло, воду та ін.). У чоловіків загострюються очікування щодо його обслуговування вдома, життєвого устрою порівняно з раніше виконуваними ролями та господарськими функціями у бойовому колективі задля обслуговування життєдіяльності підрозділу. З розповіді дружини ветерана АТО під час психологічної консультації: «Я чекала, що повернеться мій чоловік, а повернувся герой, якого я ніяк не могла залучити до спільної повсякденної діяльності, виникло напруження у наших стосунках, яке триває і поглиблюється». Найчастіше так і не вдається інтегрувати ветерана у сімейне з життя без сторонньої допомоги, і якщо він не відреагує власний бойовий досвід деінде, наприклад у дотичній військовій спільноті чи в кабінеті психолога (а звертаються вони вкрай рідко), це призводить

до погіршення подружніх стосунків. Насущною потребою є надання психологічної допомоги учасникам військових конфліктів щодо їх повернення в систему соціальних зв'язків і норм мирного часу, відновлення їх здоров'я, покращення родинних стосунків в процесі ре-адаптації.

Література

1. Варій М. Й. Морально-психологічний стан військ, його оцінка та підтримка на високому рівні / Монографія : відп. ред. Л. В. Сохань, Л. Ф. Бурлачук. Львів : ВВПДУ «ЛП», 1996. 229 с.
2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна психологія : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 308 с.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Діана КОЧЕРЕВА

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

kochereva@me.com

Креативність належить до виключно складної людської здатності створювати нові ідеї, генерувати оригінальні рішення та виражати себе унікальним чином. Слід зауважити, що значна частина емпіричних досліджень щодо проблеми креативності спрямована на виявлення того, які перетворення чинять позитивний або негативний вплив на розвиток цього феномену. Гендер є одним з аспектів, який був досліджений у цьому відношенні у рамках психологічного аналізу.

Учений К. Мартіндейл звертає увагу на абсолютну перевагу чоловіків у порівнянні з жінками у фізиці, математиці, музиці. Перевага чоловіків щодо жінок в галузі літератури також зберігається, хоча і не значна. Це можна пояснити тим, що багато століть жінки піддавалися утискам, суспільство не заохочувало їх досягнення [1].

Гендерні особливості у структурі креативності студентів вивчала Г. Руденко, яка виявила гендерні відмінності і подібності у зв'язку з проявами креативності та іншими змінними складниками обдарованості. Креативність позитивно корелювала у чоловіків з рівнем розвитку пізнавальних процесів, мовними здібностями і культурою взаємодії, у жінок – з активністю. Ці дані свідчать про гендерні відмінності за структурним критерієм [2].

Вчені О. Разумнікова і О. Шемеліна стверджують, що креативність жінок обумовлюється скоріше не стільки психотизмом, скільки іншими факторами. Гендерні особливості у структурі креативності можуть визначатись, зокрема, мотивацією особистості [3].

Результати досліджень щодо розбіжностей у мотивації обдарованих жінок і чоловіків можуть мати пряме відношення до креативності. Так, К. Мартіндейл [1] звертає увагу на те, що зазвичай чоловіки висловлюють цікавість до предметів та ідей, у свою чергу, жінки більш зосереджені на оточуючих (близьких) людях.

Гендерні та мотиваційні аспекти креативності досліджували Дж. Баєр та Т. Амабілія. Починаючи з наукової роботи Т. Амабілії, в якій було обґрунтовано